

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2006 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sekä neuvoston puitepäättökseksi (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 18 päivänä marraskuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ja neuvoston puitepäättökseksi (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista) (U 39/2005 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Jorma Waldén, opetusministeriö
- ylitarkastaja Jaakko Ritvala, kauppa- ja teollisuusministeriö
- osastonjohtaja Kimmo Mikkola, Helsingin käräjäoikeus.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sekä neuvoston puitepäättökseksi

Ehdotusten tavoitteena on täydentää 29 päivänä huhtikuuta 2004 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta (2004/48/EY). Direktiivi koskee yksityisoikeudellisia ja hallinnollisia toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi. Nyt ehdotetuilla direktiivillä ja puitepäättöksellä annettaisiin määräykset rikosoikeudellisista toimenpiteistä tämän tavoitteen toteuttamiseksi.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston hyvin yksityiskohtainen ja monia ongelmakohtia esittelevä kanta on ilmaistu 17 päivänä marraskuuta 2005 annetussa valtioneuvoston kirjelmässä.

Valtioneuvoston kantaan sisältyy selvitys ehdotuksen oikeusperustaan liittyvästä ongelmas- ta, joka liittyy EY:n tuomioistuimen ratkaisuun C-176/03. On odotettavissa, että komissio tulkitsee ratkaisua siten, että komissiolla on oikeus sisällyttää I pilarin alaisuuteen kuuluviin ehdotuksiinsa myös rikosoikeudellisia sanktioita, jotka on tähän asti annettu erillisellä III-pilarin alaisella puitepäättöksellä, kuten nytkin käsittelyssä olevassa ehdotuksessa. Komissio on myös vuoden 2005 lopussa jättänyt yhteisöjen tuomiois-

tuimelle kanteen, jossa se vaatii toiseen ympäristöoikeuden alaan liittyvän rikosoikeudellisen kehyksen vahvistamista koskevan puitepäättöksen kumoamista. Uusi tuomio selkeyttäisi kysy-

mystä siitä, millä aloilla yhteisöllä on toimivaltaa määrätä rikosoikeudellisista seuraamuksista, sekä jäsenvaltioiden harkintavallan laajuutta rikosoikeudellisten seuraamusten vallinnassa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Toissijaisuusperiaate

Valtioneuvosto pitää ehdotusten asiasisältöä lähtökohtaisesti toissijaisuusperiaatteen mukaisena, koska esitetyt tavoitteet ei voida riittävällä tavalla toteuttaa jäsenvaltiotasolla. Ehdotus perustuu jäsenvaltioissa voimaansaatettuun TRIPS-sopimukseen, mutta komissio on katsonut, että kansallisissa lainsäädännöissä on eroavaisuuksia, mikä estää oikeudenhaltijoita saamasta tasavertaista suojaa yhteisön alueella ja vaikeuttaa väärennösten ja piratismin torjuntaa erityisesti vakavissa tapauksissa. Lakivaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että ministeriöiden näkemykset eivät ole täysin yhteneviä siltä osin, onko tiettyjä esityksiä pidettävä subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti tarpeellisenä toteuttaa unionin tason harmonisointina. Valiokunta pitäisi toivottavana, että jatkossa valtioneuvosto kannanotoissaan pohtisi komission ehdotuksia yksityiskohtaisemmin siitä näkökulmasta, ovatko ehdotusten sisältämät yksittäiset esitykset tarpeellisia subsidiariteettiperiaatteen näkökulmasta.

Rikosoikeudelliset ongelmat

Lakivaliokunta pitää yleisesti väärentämistä ja tavaroiden laitonta valmistamista merkittävänä kansainvälisenä ongelmana, jonka torjumista tulee tehostaa eurooppalaisellakin tasolla. Komission ehdotus perustuu pääosin TRIPS-sopimuksen säännöksiin, jotka on voimaansaatettu jäsenvaltioissa. Valiokunta toivookin, että Suomi kiinnittäisi asian jatkokäsittelyssä vielä huomiota siihen, miltä osin komission ehdotuksen sisältämät esitykset ovat — edellä esitetty toissijaisuusperiaatekin huomioiden — välttämättömiä

kansainvälisen rikollisuuden torjumisen tehostamiseksi.

Lakivaliokunta näkee ehdotuksessa monia rikosoikeudellisia ongelmakohtia. Ehdotus sisältää useita Suomen oikeusjärjestelmälle vieraita rangaistustyyppisiä samalla, kun se muuttaisi teollis- ja tekijänoikeusrikosten syytteeseen asettamisen edellytyksiä. Kirjelmässään valtioneuvosto listaa lukuisia rikosoikeudellisia ongelmia, jotka tulisi selvittää ennen ehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että ehdotettujen säännösten soveltaminen erilaisiin teollis- ja tekijänoikeuksiin on vaikeata. Valiokunta toivookin saavansa asiassa lisäselvityksen, kunhan on selkeytynyt, mitkä teollis- ja tekijänoikeudet kuuluisivat puitepäättöksen soveltamisalaan.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotuksen ilmaisuissa ja määritelmässä ollaan erityisen tarkkoja. Kuluttajat joutuvat nykyisessä tietoyhteiskunnassa päivittäin tekemisiin puitepäättöksen soveltamisalaan kuuluvien oikeuksien kanssa, ja tästä syytä säännöksen selkeyteen ja ymmärrettävyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Valiokunta pitää ehdotusta erityisen vaikeana erityyppisten, suomalaiselle oikeusjärjestelmälle vieraiden erityisseuraamusten osalta sekä siltä osin kuin ehdotus määrittelee kaikki teollis- ja tekijänoikeusrikokset yleisen syytteen alaiseksi. Erittäin pitkälle menevien erityisseuraamusten hyväksymistä yksittäisessä rikoslajissa ei voida pitää järkevänä. Valiokunta pitää myös esitystä oikeudenhaltijoiden osallistumisesta tutkintaryhmiin huonona ja rikosprosessioikeuden perusperiaatteiden vastaisena. Suomessa teollis- ja tekijänoikeusrikokset ovat yleisen syytteen alaisia ainoastaan, jos tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Valiokunta ei

kannata kaikkien teollis- ja tekijänoikeusrikosten siirtämistä yleisen syytteen alaiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa edellä esitetyn huomautuksen valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Jukka Roos /sd
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Tero Rönni /sd
	Leena Harkimo /kok	Petri Salo /kok
	Tatja Karvonen /kesk	Pertti Salovaara /kesk
	Petri Neittaanmäki /kesk	Minna Sirnö /vas
	Heli Paasio /sd	Timo Soini /ps
	Lyly Rajala /kok	Marja Tiura /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.